

ról és a velük rokonszenvezőkről való gondoskodásul, újabb üldöztetések elleni valamelyes védelmül. Lásd a 29. fejezetet.

97. Számos forrás szerint a kezdeti közös útlevelekben 2000–2200 zsidó szerepelt. Ezek a közös útlevelek igazából könyvek voltak, mindegyik több mint 1000 nevet tartalmazott, az érintettek életkorával és fényképével együtt.

98. A svájci kérést a Nemzetközi Vöröskereszt is támogatta. Max Huber és Carl J. Burckhardt is megkereste Bothmer bárót ez ügyben. Lévai, *Szürke könyv, i. m.*, 180–181. o.

99. *RLB*, 370. dok. Reicheltől augusztus 15-i keltezésű közlés érkezett Wagnerhez, mely szerint Eichmann-nak, alighanem keserűségében, hogy eredeti terveit nem valósíthatja meg, új elképzelése támadt: hajlandó lett volna korlátozott számú kilépési vízumot kiadni, ha a deportálások újrakezdődtek volna. Azt követően azonban leállította volna a kivándorlást. *Uo.*, 330. dok.

100. 516/RES. Pol.–1944. *MOL*, K.27. Másolata a szerző birtokában. Lásd még *Vádirat*, 3: 374–375. o.

101. *RLB*, 329–330. és 371–373. dok.

102. *Uo.*, 374–377. és 383. dok.

103. Marcel Pilet-Golaz svájci külügyminiszter 1944. augusztus 10-én értesítette Clifford J. Nortont, a berni brit követet, hogy felhatalmazást kapott a Svájci Szövetségi Tanácstól: „felajánlást tehet legfeljebb 8000 magyar zsidó menekült ideiglenes svájci befogadására”. Lásd Nortonnak a külügyminisztériumba küldött 3747-es sz., 1944. augusztus 10-i táviratát. *PRO*, 371/42814, 12. o.

104. M. Kahany, a genfi Jewish Agency egyik tisztségviselője azt mondja, hogy október 20-án, amikor tudomást szerzett a zsidók elleni felújult akciókról, felkereste a svájci politikai osztályt. Kapcsolatba lépett az amerikai követtel, Leland Harrisonnal és a brit ügyvivővel, Douglas MacKilloppal, akik állítólag rávették Pilet-Golaz svájci külügyminisztert, hogy az angolok és amerikaiak által garantált tervnek megfelelően cselekedjék. November elején a svájci svéd követ elérte, hogy a britek és az amerikaiak védelmük alá vegyék azt a több mint 4000 zsidót, akiknek ideiglenes svéd útlevelük van, minthogy a Németország és Svédország közötti útvonal időközben megszakadt. A svájciak állítólag beleegyeztek abba, hogy bebocsátják a svéd védettségű zsidókat, mégpedig ugyanolyan feltételek mellett, mint a svájci védettségűeket. Kahany úrnak a budapesti fejleményekre nézve dr. Pozner volt a fő hírforrása. Lásd Kahany 1944. október 30-i november 16-i, 103-as és 104-es szám alatt szereplő beszámolóját a Yad Vashem-i Pazner-aktában.

105. A budapesti svájci követség október 31-én értesült a Szövetségi Tanács döntéséről. Bár a zsidóknak alig volt valami reményük arra, hogy elhagyhassák Magyarországot, a svájciak komolyan foglalkoztak a kivándorlással kapcsolatos gyakorlati nehézségekkel. Megkeresték a szövetségeseket, hogy Marseille-be vagy az algériai Philippeville-be való érkezésük után hamarosan szállítsák tovább a zsidókat. Lásd Edward R. Stettinus helyettes külügyminiszter McClellandtól szerzett értesülés alapján írott, 1944. november 13-i táviratát. Lásd továbbá *PRO*, 371/42824, 31–32. o.

106. Lásd a Gyarmatügyi Hivatalban működő Christopher Eastwood 1944. november 3-i feljegyzését Paul Masonhoz, a külügyminisztérium menekültosztályára. *Uo.*, Fo. 371/42821, 78. o.

107. Ezen a napon Jäger közölte Jungerth-Arnóthyval, hogy kész befogadni 5 és 13 éves életkor közti gyerekeket, nemzeti és faji hovatartozásukra való tekintet nélkül. A svájciak először (október 7-én) ugyan elvetették a németek javaslatát, mármint hogy a zsidó és népi német gyerekeket zárják ki, de később (október 24-én) engedtek, mi-